

Reactie Nederlands Uitgeversverbond op het voorontwerp auteurscontractenrecht

I. Algemene reactie

Inleiding

Het Nederlands Uitgeversverbond (NUV) is de brancheorganisatie en werkgeversvereniging van uitgevers van boeken, dagbladen en tijdschriften. Het verbond behartigt de collectieve belangen van alle aangesloten uitgevers en vertegenwoordigt circa 90 procent van de Nederlandse uitgeverijbranche. In toenemende mate geven de leden van het NUV hun producten ook digitaal uit, of in een combinatie van folio en online. Voor zowel de papieren als digitale uitgaven maken uitgevers afspraken met verschillende makers, zoals literaire, educatieve en wetenschappelijke auteurs, freelance journalisten, vertalers, illustratoren, vormgevers en fotografen. Het voorontwerp auteurscontractenrecht dat op 1 juni 2010 is gepubliceerd, kan grote gevolgen hebben voor de wijze waarop deze afspraken in de praktijk tot stand komen en worden uitgevoerd. Het NUV maakt daarom graag gebruik van de mogelijkheid om op dit voorontwerp te reageren.

Het lijkt er op dat de makers van het wetsontwerp uitgegaan zijn van een klassiek beeld van de uitgeverij. Het uitgeversbedrijf is echter sterk in beweging. Die beweging wordt met name veroorzaakt door de toegenomen behoefte aan digitale content. Het is zaak op deze plaats de diversiteit te benoemen die het uitgeversvak kenmerkt. Dat is met name van belang in het licht van de voorgenomen wijzigingen die het wetsontwerp kenmerken. Deze wijzigingen lijken immers uit te gaan van een eendimensionale werkelijkheid. Het archetypische beeld van de uitgever is die van de literaire boekenuitgever gevestigd aan een grachtenpand in Amsterdam. Dat beeld geeft echter slechts een gedeelte van de werkelijkheid weer en daarmee is het bedrieglijk eenvoudig. Boekenuitgevers bij voorbeeld zijn er in alle soorten en maten. Zo zijn er wetenschappelijke, educatieve en algemene uitgevers. En binnen de groep algemene uitgevers kunnen we dan bijvoorbeeld nog onderscheid maken tussen het uitgeven van fictie en non-fictie. Deze uitgevers geven een veelheid aan producten uit. Natuurlijk is daar het klassieke boek, maar het boek in de traditionele zin is voor veel uitgevers al lang verleden tijd. De wetenschappelijke en educatieve uitgeverijen richten zich sinds jaar en dag steeds meer op het uitgeven van digitale en multimediale producten. Bij met name die producten is er niet langer sprake van de klassieke rolverdeling uitgever en auteur, maar lopen de rollen door elkaar. Er is vaak sprake van meerdere auteurs (tot aan tientallen per product) en met enige regelmaat verricht de (redacteur van) de uitgever zelf scheppende arbeid of heeft een coördinerende rol. Tevens brengen dergelijke projecten een immense investering met zich mee, die zich pas na jaren laat terug verdienen. Ook bij algemene non-fictie uitgevers, die bijvoorbeeld kookboeken of reisgidsen uitgeven neemt de digitalisering snel toe. Digitalisering in de uitgeversbranche heeft een aantal kenmerken die in het wetsvoorstel onvoldoende tot uiting lijken te komen. Niet alleen is er vaak sprake van een veelheid aan auteurs, ook worden de bijdragen van die auteurs regelmatig, al dan niet gedeeltelijk in andere producten hergebruikt. Zo worden er databanken ontwikkeld waaruit de uitgever put om aan de vraag in de markt te voldoen. Gaat het bij individuele producten dan al regelmatig om tientallen auteurs, bij databanken is er al snel sprake van honderden bijdragen van even zoveel auteurs. Om niet telkens opnieuw bij elke individuele bijdrage in een dergelijk product of verzameling producten de onderliggende contractuele verhouding tegen het licht te hoeven houden kan men bij deze projecten eigenlijk nauwelijks anders dan kiezen voor overdracht. Een licentiemodel leidt tot een enorme

administratieve belasting en is uitermate riskant voor het project in zijn geheel. Wanneer één medewerker zijn toestemming intrekt of gaat heronderhandelen over de condities brengt dit het hele project in gevaar. Alleen al binnen deze groep van uitgevers dient er dus rekening te worden gehouden met een range van producten, variërend van psychologische tests, via juridische kennissystemen tot aan onderwijsprogramma's en dichtbundels. De dynamiek binnen het uitgeversbedrijf is echter niet alleen beperkt tot deze groep uitgevers. De rol van de krantenuitgever is dramatisch gekanteld de afgelopen jaren, waarbij naast de klassieke rol van de krantenuitgever, van brenger van het nieuws, ook nadrukkelijk de rol van duider van dit nieuws is gegroeid. Die duiding vindt plaats door middel van commentaren, maar ook door middel van het plaatsen van berichten in hun context. Dat gebeurt doordat bij artikelen wordt verwezen naar andere artikelen (via links) en door verwijzing naar het archief. Zo kan de lezer die interesse heeft in de Tweede Golfoorlog eenvoudig doorklikken naar het archief van de krant om ook de achtergronden van de Eerste Golfoorlog tot zich te nemen. Kenmerkend voor een archief is nu juist dat haar waarde groeit naarmate de erin verzamelde informatie ruimer, beter toegankelijk en ouder is. Wanneer ook voor een dergelijk product telkens opnieuw onderhandeld zou moeten worden met elke individuele contribuant aan het grote geheel dan is dat een rechtstreekse bedreiging voor dit uitgeefmodel. Een soortgelijke redenering gaat op voor de uitgever van tijdschriften. Het multimediale aspect van het uitgeven ziet men met name daar. Een accurate focus op een doelgroep leidt tot het bedienen van die doelgroep op alle mogelijke manieren en door hergebruik van de content op alle mogelijke manieren. Denk aan bijvoorbeeld National Geographic dat haar doelgroep bereikt door middel van een klassiek tijdschrift, een website, een televisieprogramma, films, dvd's en boeken.

Rol uitgever

De digitale wereld biedt nieuwe manieren om werk te verspreiden. Dankzij internet kunnen makers die dat willen op vrij eenvoudige wijze zelf hun nieuwe werk openbaar maken aan een breed publiek. Zij kunnen daarbij gebruik maken van de vrij beschikbare standaardlicenties van Creative Commons, waarvan de Nederlandstalige versie met royale subsidie van de overheid tot stand is gekomen.

Ondanks deze ontwikkelingen blijkt er in de praktijk nog steeds behoefte te zijn aan een partij die tijd, kennis en geld investeert in content. Gedacht kan onder meer worden aan het begeleiden van auteurs, aan het controleren, verbeteren, redigeren en klaar- en opmaken van content voordat het wordt gepubliceerd. Vervolgens is er vaak nog behoefte aan het promoten en verspreiden van het werk onder de juiste doelgroep en via de juiste kanalen, de vermarkting ervan en het innen dan wel uitkeren van de vergoedingen die samenhangen met de exploitatie van het werk. Uitgevers kunnen die rol bij uitstek vervullen: zij nemen het financiële risico op zich om een werk uit te geven en doen dat met de nodige kennis. Zij hebben wel (content en toestemming van) makers nodig om die rol te kunnen vervullen, en het is dan ook in beider belang om goede contractuele afspraken te maken. De partijen kunnen niet zonder elkaar. Een uitgever kan niet zonder auteur, maar uitgeven is een vak apart en dus kan de auteur evenmin zonder de uitgever. Nu de partijen zo sterk van elkaar afhankelijk zijn is er dus ook geen sprake van een structurele machtspositie van één van beide partijen. De markt doet haar werk. Natuurlijk zijn er ongelijkwaardige verhoudingen, ook binnen de uitgeverswereld. Het komt voor dat individuele uitgevers onevenwichtige contracten voorleggen aan auteurs. Maar het komt evenzeer voor dat individuele auteurs hun uitgevers in de tang hebben en hen onredelijke voorwaarden opleggen. Binnen het geheel van de markt echter behoren dit soort zaken tot de uitzonderingen. En uitzonderingen laten zich niet bestrijden door middel van een branchebreed geldend wetsvoorstel, dat is schieten met een kanon op een mug.

Gezamenlijk ondernemerschap

De uitgever heeft anders dan platenproducenten of omroepen geen eigen naburig recht.

Platenmaatschappijen hebben het exclusieve recht om toestemming te verlenen voor het reproduceren van door hen gemaakte geluidsopnamen, het op de markt brengen van deze opnames of kopieën daarvan en het uitzenden of op een andere wijze openbaar maken van deze opnames. Uitgevers zijn voor het exploiteren van een werk volledig afhankelijk van de maker (afgezien van auteurs in dienstverband). In die zin is er dan ook geen sprake van een zwakkere positie van de auteur ten opzichte van de uitgever. In het verleden is door een studiegcommissie van de Vereniging voor Auteursrecht juist gepleit voor een naburig recht voor de uitgever vanwege de juridische kwetsbaarheid van diens positie. Voor uitgevers is de mogelijkheid van overdracht cruciaal.

Een andere vergelijking dringt zich op. Zij die intellectuele en industriële eigendomsrechten exploiteren kunnen gebruik maken van vele economisch gerechtvaardigde beschermingsmethoden. Zo is daar het octrooirecht, met een beschermingsduur van twintig jaar. We kennen het merkrecht met een beschermingsduur van tien jaar, die telkens opnieuw verlengbaar is. De gedachte achter deze termijnen van bescherming is telkens dezelfde, zij dient om de gedane investeringen te beschermen. Degene die investeert in het ontwikkelen van een medicijn weet dat daarvoor een lange terugverdientermin geldt. De marketeer die een merk probeert te promoten, weet even zo goed dat de kost daar voor de baat uit gaat. Waarom zou aan hen die afhankelijk zijn van de bescherming door het auteursrecht, een soortgelijke termijn worden onthouden?

Het auteursrecht valt, anders dan de hierboven aangehaalde merk- en octrooirechten uiteen in twee soorten. Allereerst is daar het persoonlijkheidsrecht, het is juist dat recht dat bedoeld is om de maker van een werk een onvervreemdbaar, levenslang, recht op dat werk te geven. Zelfs de overdracht verbreekt die band tussen maker en werk niet. Echter de auteurswet is niet alleen bedoeld om een persoonlijk recht te beschermen, zij dient tevens een economisch doel. Zij stelt de auteursrechthebbende in staat ook een financiële vergoeding te bedingen voor zijn werk. Waar de maker ook de exploitant van het werk is, komt die vergoeding vanzelfsprekend de maker zelf toe en dient het auteursrecht op beide manieren het belang van de maker. Waar de maker er echter voor kiest om een derde in te schakelen om zijn werk te exploiteren, dan dient die derde ook daadwerkelijk in staat te zijn om de gedane investeringen terug te verdienen. Met een verbod op auteursrechtoverdracht bij leven, gecombineerd met een maximale licentietermijn van 5 jaar zullen exploitanten niet langer kiezen voor bepaalde vormen van exploitatie.

Auteur en uitgever hebben over het algemeen hetzelfde belang, namelijk een zo goed mogelijke exploitatie van het werk. De auteur neemt een risico door de uitgever de exploitatie van zijn werk toe te vertrouwen, de uitgever neemt een financieel risico door het werk uit te geven zonder garantie op succes. In die zin is er vaak sprake van gezamenlijk ondernemerschap, en hebben uitgever en auteur niet alleen een zakelijke verhouding, maar ook een vertrouwensrelatie.

Rol model- en voorbeeldcontracten

Dit is ook het uitgangspunt van de al sinds 1973 geldende literaire modelcontracten. Deze modelcontracten, voor de uitgave van oorspronkelijke Nederlandstalig literair werk en voor de Nederlandse vertaling van literair werk, beogen een afspiegeling te zijn van wat bij de exploitatie van literaire werken algemeen als gangbaar en wenselijk wordt ervaren. De modelcontracten worden dan ook van tijd tot tijd herzien. Daarbij dienen aan de ene kant de auteursrechtelijke en financiële positie van de auteur gewaarborgd te blijven, terwijl aan de andere kant de aan de uitgever toegekende

exploitatiemogelijkheden op de actuele stand van zaken moeten worden afgestemd. Zo hebben de Literaire Uitgeversgroep (LUG) van de Groep Algemene Uitgevers (GAU) van het NUV in 2010 samen met de Vereniging van Letterkundigen (VvL) afspraken gemaakt over de exploitatie van e-books in de vorm van een addendum bij de literaire modelcontracten. Dit najaar zullen zij gaan praten over de actualisering van de literaire modelcontracten zelf. Ook wordt met de VvL gepraat over een modelcontract voor kinderboeken, en wordt met de Vereniging van Educatieve Auteurs gesproken over een modelcontract voor de uitgave van educatief werk. Daar waar (nog) geen modelcontracten zijn, stelt het NUV voorbeeldcontracten beschikbaar. De rol van deze model- en voorbeeldcontracten dient niet onderschat te worden. Zij dragen bij aan de professionalisering van zowel auteur als uitgever, en zijn een aanvulling op de bestaande wettelijke bescherming die auteurs genieten via het algemene overeenkomstenrechten in het Burgerlijk Wetboek. Daarbij dient niet uit het oog verloren te worden dat het maken van modelcontracten bijzonder intensief is. De vertegenwoordigde partijen dienen allereerst op een lijn te zitten, vervolgens moet in een onderhandeling met de vertegenwoordigende organisatie van de natuurlijke contractspartij overeenstemming te worden bereikt en ten slotte dient er zodanig geformuleerd te worden dat alle partijen zich er in kunnen vinden. Het traject heeft in tijdsduur en intensiteit wel iets weg van een wetsontwerp, zij het dat het uiteindelijke resultaat qualitate qua op brede steun van de branche kan rekenen.

Door het wetsvoorstel worden de uitgevers in een onmogelijke onderhandelingspositie gedwongen. Immers voor de auteurs is er in de toekomst de wet, die hen een maximale termijn (zelfs indien partijen daar zelf van af willen wijken is dat niet mogelijk) van vijf jaar biedt. De uitgever die een langere termijn nodig heeft om een bepaalde uitgave te realiseren, zal dus teneinde die langere termijn in een modelcontract opgenomen te zien, substantieel moeten inleveren op andere terreinen. Leidt de onderhandeling immers niet tot het resultaat dat een langere termijn kan worden overeen gekomen, dan is de uitgever immers weer terug bij af. Het is dan kiezen tussen twee kwaden. De ene keuze is het uitgeven van werken met een onzekere calculatie, de andere is de werken dan maar helemaal niet meer uitgeven of daarbij gebruik te maken van (vennootschappen en) auteurs buiten Nederland, de makers in ons land krijgen dan minder of niets.

Burgerlijk wetboek

In Nederland geldt contractsvrijheid. Dat betekent echter niet dat partijen niet beschermd zouden zijn. Bij de uitleg van overeenkomsten spelen de redelijkheid en de billijkheid terecht een grote rol. Het Burgerlijk Wetboek (BW) voorziet in de mogelijkheid van rechterlijk ingrijpen in een contract op verzoek van een van de partijen ‘op grond van onvoorziene omstandigheden welke van dien aard zijn dat de wederpartij naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid ongewijzigde instandhouding van de overeenkomst niet mag verwachten’. Daarnaast is ontbinding van een exploitatieovereenkomst mogelijk als sprake is van een toerekenbare tekortkoming in de nakoming. Verder wordt de licentie in het algemeen beschouwd als een duurovereenkomst, die in beginsel eenzijdig door de auteur kan worden opgezegd, wat in de rechtspraak is bevestigd. Het huidige BW voorziet dus al in de nodige bescherming. Een speciësregeling voor auteursrechthebbenden zou slechts opportuun kunnen zijn, als deze bescherming volstrekt onvoldoende zou zijn enerzijds en de situatie in de markt daartoe noopt anderzijds. In het wetsvoorstel worden op diverse plaatsen openingen gecreëerd om achteraf gesloten overeenkomsten open te breken. Artikel 25d geeft de auteur de mogelijkheid achteraf een hogere vergoeding te bedingen dan partijen bij het aangaan van de overeenkomst zijn overeen gekomen. Niet alleen is het onredelijk dat een dergelijk beding alleen maar in het nadeel van de uitgever kan uitpakken, ook opent deze bepaling eindeloze discussies over wat een redelijke vergoeding is en maakt zij de calculatie van een uitgever onzeker. Het is in dit kader wellicht opportuun naar de Duitse ervaringen (NOOT: zie daarvoor bij voorbeeld het artikel “Die Vereinbarung angemessener Vergütung in der Verlagsbranche: Würste, Gesetze und Urhebererstärkung” van Dr. Christian Sprang)

met een soortgelijke regeling te verwijzen. Daar zijn, na invoering van het auteurscontractenrecht, bijvoorbeeld de gemiddelde honoraria van vertalers van belletrie met 20 tot 25% gestegen, maar is in dezelfde periode het aantal belletrievertalingen met twee derde (sic!) afgenomen. Per saldo rijden de vertalers van Grisham en Rowling in een Porsche zo constateert men daar wrang, terwijl een groot gedeelte van de vertalers zonder werk zit. De uitgevers kunnen simpelweg het risico niet meer dragen. Ook uit onderzoek van SEO (NOOT: zie bijvoorbeeld presentatie “Economisch perspectief: de auteur als zwakke partij?” ter gelegenheid van de vergadering van de Vereniging voor Auteursrecht op 11 juni 2010, gepresenteerd door Joost Poort & Jules Theeuwes) blijkt dat over het algemeen een regeling als deze leidt tot meer welvaart voor succesvolle makers en tot verlies daarvan bij onsuccesvolle makers. En zo zou het wetsvoorstel dus onbedoeld kunnen leiden tot het bevorderen van de positie van hen die het toch al goed hebben en tot het marginaliseren van de “kleine” maker.

Nog onduidelijker is bepaling 25f. In deze bepaling lezen wij dat een aanspraak op toekomstige werken van de maker voor een onredelijk lange termijn vernietigbaar is. De vraag rijst natuurlijk onmiddellijk wat dan onredelijk is. En zo vervolgt dit artikel, elk beding dat evident onredelijk bezwarend is voor de maker is vernietigbaar”. Het is de vraag wat deze bepaling toevoegt aan artikel 6:228 BW dat vernietiging regelt bij misbruik van omstandigheden of dwaling. Door een aparte regeling in het leven te roepen voor makers van werken waarop auteursrechtelijke bescherming rust, wordt rechtsonzekerheid gevoed. Bij aanvang van een gezamenlijk traject tot het uitgeven van een werk dient een uitgever te calculeren, welke oplage te verwachten valt tegen welke kosten en wat derhalve de marge voor de auteur kan zijn en voor hem zelf moet zijn. Als achteraf die calculatie, ook al is er een schriftelijke overeenkomst, kan worden overruled door een rechter, dan brengt dat een extra onzekerheid met zich mee, hetgeen uitgevers kopschuw zal maken. Uiteindelijk zal dit leiden tot een vershraling van het aanbod.

Er zijn op dit moment weinig geschillen tussen auteurs en uitgevers. De geschillen die er zijn, worden meestal onderling geschikt, tot rechtszaken komt het nauwelijks. Het is een indicatie van het feit dat de markt haar werk doet en dat er betrekkelijke rust heerst. Het is de vraag of een auteur sneller en vaker naar de rechter zal stappen als het voorontwerp auteurscontractenrecht zou worden ingevoerd, en of een uitbreiding en actualisering van model- en voorbeeldcontracten niet eerder tot de door de overheid gewenste versterking van de positie van de maker zal leiden. Praktijkoplossingen die door beide contractspartijen worden ondersteund, zullen in de ogen van het NUV eerder het gewenste effect hebben dan onvoldoende doordachte wetgeving die wel eens tot een verslechtering van de relatie tussen auteur en uitgever zou kunnen leiden.

II. Reactie op specifieke onderdelen

Afschaffing overdracht (artikel 2 Aw)

Het voorstel om het auteursrecht niet meer vatbaar te maken voor overdracht zolang de maker nog leeft, is nieuw en vloeit niet voort uit het WODC onderzoek dat is uitgevoerd door het Instituut voor Informatie recht in 2004. Het is goed te bedenken dat de uitgeefwereld door de toegenomen digitalisering ingrijpend veranderd is, het is maar zeer de vraag of een onderzoek op dit moment uitgevoerd tot soortgelijke resultaten zou leiden. Het NUV zou een dergelijk onderzoek dan ook graag willen inzien. Deze bepaling hangt nauw samen met de opzegbaarheid van de licentieovereenkomst na vijf jaar (artikel 25b). Het NUV vraagt zich ten eerste af waar deze radicale wijziging op is gebaseerd en in hoeverre voldoende onderzoek is gedaan dat een dergelijke wijziging rechtvaardigt.

In het consultatiedocument wordt aangegeven dat door onoverdraagbaarheid als uitgangspunt te nemen, de bijzondere band tussen de maker en zijn werk wordt benadrukt. De bescherming die de Auteurswet de auteur beoogt te bieden, zou na overdracht niet langer ten voordele strekken van de maker, maar van degene die de rechten van de maker overgedragen heeft gekregen. Hierbij wordt naar de mening van het NUV totaal voorbij gegaan aan de gerechtvaardigde belangen die een uitgever kan hebben bij overdracht, die niet tegengesteld zijn aan de belangen van een auteur. Ook wordt eraan voorbijgegaan dat in de meeste gevallen waarin overdracht wordt afgesproken, de auteur ook altijd nog een aantal rechten zelf behoudt. Bovendien staat het de auteur altijd vrij om met een volgend werk altijd naar een andere uitgever te gaan. Verder is de stelling inhoudelijk inconsistent nu de natuurlijke band tussen maker in opdracht en zijn werk niet onaantastbaar blijkt.

Overdracht is een veel voorkomende wijze van rechtenverlening voor exploitatievormen waarbij de continuïteit van de beschikbaarheid van het werk voorop staat, of waarbij de uitgever met de exploitatie relatief grote bedrijfsrisico's aangaat. De overdracht is de meest gebruikte contractsvorm in de wetenschappelijke en educatieve uitgeverijpraktijk. Bij educatieve methoden zijn vaak meerdere auteurs betrokken, en wordt gewerkt met een auteursteam dat vaak jarenlang aan een nieuwe methode werkt. Dat auteursteam kan gedurende de looptijd van de uitgave ook nogal eens van samenstelling veranderen (bijvoorbeeld bij een nieuwe editie). Het is voor de uitgever dan zeer relevant om alle rechten in één hand te hebben, om de continuïteit te kunnen blijven garanderen en het werk in zijn geheel uit te kunnen blijven geven. Uitgevers die bepaalde wetenschappelijke informatie of vakinformatie in een databank willen opslaan om daar verschillende producten van te maken, of om andere producten te verrijken, kunnen dan ook niet anders dan via overdracht zoveel mogelijk rechten verwerven om een interessant, innovatief en vooral levensvatbaar product te kunnen blijven aanbieden.

Zie voor een nadere uitleg waarom wetenschappelijke, technische en medische uitgevers gebruik maken van de overdracht ook de position paper van STM (international association of scientific, technical & medical publishers), die is te raadplegen op de [website](http://www.stm-assoc.org/2007_10_01_Copyright_Assignment_Benefits.pdf) van STM (http://www.stm-assoc.org/2007_10_01_Copyright_Assignment_Benefits.pdf). Daarbij wordt gewezen op de projecten waarbij verschillende auteurs uit verschillende jurisdicties juist door overdracht van hun rechten een financiële bescherming kunnen krijgen. Zou ieder van hen volgens het eigen rechtssysteem haar eigen bescherming dienen te regelen dan worden internationale projecten kwetsbaar. Niet in de laatste plaats voor de auteurs zelf. Zij zijn veel minder dan een uitgever in staat om hun rechten tegen een (dreigende) inbreuk te verdedigen en eveneens minder goed in staat snel van format te wisselen als de actuele situatie daar om vraagt. Maar voor de uitgever bestaat de kwetsbaarheid voornamelijk uit financiële kwetsbaarheid. Kiezen voor licenties voor korte termijn in plaats van overdracht zal in dergelijke projecten bijna onontkoombaar leiden tot een lagere beloning voor de auteur teneinde de uitgever in staat te stellen op een andere manier zijn risico beperkt te houden.

Als de uitgever degene is die de opdracht heeft gegeven tot het maken van het werk, en het volledige financiële risico draagt omdat de auteur al zijn onkosten al heeft vergoed gekregen en ook verder al een volledige honorering voor zijn werk heeft ontvangen, dan wordt ook overdracht afgesproken. Voorbeelden zijn opdracht en inkoop van vertalingen, of het ontwerpen van een logo of beeldmerk.

Het gevaar van het afschaffen van de mogelijkheid tot overdracht tijdens het leven van de maker is dat bepaalde uitgaven waarvoor nu overdracht wordt afgesproken, zeker in combinatie met de opzegbaarheid van de licentie elke vijf jaar, ertoe leidt dat bepaalde uitgaven niet meer zullen verschijnen in Nederland. Grote internationale wetenschappelijke uitgevers die gebruik maken van overdracht zullen geen gebruik meer maken van Nederlandse auteurs en zullen uitwijken naar andere landen. Dit past niet binnen het streven van de overheid om de kenniseconomie te stimuleren.

Verder kan overdracht van auteursrecht aantrekkelijk voor een bedrijf zijn omdat dit bijdraagt aan de economische waarde van zijn bedrijf (in verband met verkoop en fusie).

Software blijft wel tijdens het leven van de maker vatbaar voor overdracht (onderdeel F). De verklaring die hiervoor in het consultatiedocument wordt gegeven, is dat *‘deze sector zich kenmerkt door een hoge dynamiek zowel qua innovatie als bedrijfs- en verdienmodellen’*. Ook wordt het volgende aangegeven: *‘Bovendien kenmerkt software zich door de omstandigheid dat het vaak een samengesteld werk is waarvan de samengestelde delen afkomstig zijn van diverse bronnen, lastig van elkaar te onderscheiden zijn en ook nog geïntegreerd functioneren. Voor deze situaties is het noodzakelijk dat het auteursrecht in één hand kan komen’*. Niet valt in te zien waarom deze argumentatie niet op zou kunnen gaan voor bepaalde uitgeefproducten, zoals educatieve methoden en databanken die per definitie samengestelde werken zijn, zoals hierboven uitvoerig uiteen gezet.

De afschaffing van de overdracht kan enorme gevolgen hebben voor de bedrijfsvoering van uitgeverijen, in het bijzonder die van wetenschappelijke en educatieve uitgeverijen, en helemaal in combinatie met de bepaling dat de licentie om de vijf jaar kan worden opgezegd. Het NUV is dan ook absoluut geen voorstander van deze bepaling en is van mening dat onvoldoende onderzoek is gedaan naar de noodzaak van dergelijke ingrijpen in wetgeving.

Een ander punt is de invoering van de verplichting om de exclusieve licentie altijd bij akte af te spreken. Een akte is een ondertekend stuk papier, of een elektronisch stuk voorzien van een elektronische handtekening. Deze bepaling kan tot praktische bezwaren leiden in de praktijk. Zo werken bijvoorbeeld sommige wetenschappelijke uitgevers veel met auteurs samen die alles elektronisch aanleveren en ook telkens elektronisch toestemming tot publicatie geven, maar geen officiële elektronische handtekening hebben. Het vereiste van een akte zou in deze situatie kunnen leiden tot een administratieve lastenverzwaring voor zowel auteur als uitgever, waar beiden niet bij gebaat zijn.

(Tussentijdse) opzegging na 5 jaar (artikel 25b Aw)

Wil een uitgever investeren in een werk, dan moet daar over het algemeen wel een bepaalde mate van continuïteit en rechtszekerheid tegenover staan, zodat hij in staat wordt gesteld om de gedane investeringen terug te verdienen en bij gebleken succes te profiteren van het aanvangsrisico.

De introductie van een opzegmogelijkheid elke vijf jaar gaat totaal voorbij aan bovengenoemde. Lang niet voor alle uitgaven geldt dat de investeringen binnen vijf jaar kunnen worden terugverdiend.

Educatieve methodes kunnen uit vele verschillende deeltitgaven bestaan, die een ontwikkelingsduur hebben van vijf tot tien jaar (zo niet langer) en een gebruiksduur kennen van minimaal acht jaar (maar langer dan vijftien jaar is ook mogelijk) en die in de meeste gevallen ontwikkeld worden door grote teams. Door de lange ontwikkeltijd lopen de investeringen van educatieve uitgeverijen in de miljoenen. Continuïteit en rechtszekerheid voor de lange termijn is bij deze uitgaven van groot belang, en opzegging na vijf jaar zou zeer nadelige en praktisch onwerkbaar gevolgen hebben voor niet alleen de uitgever, maar ook voor scholen die gebruik maken van de methode.

De voorgestelde bepaling zou er verder toe kunnen leiden dat een andere (concurrerende) partij profiteert van de investeringen die de oorspronkelijke uitgever heeft gedaan. Denk aan de beginnende auteur die mede dankzij de inspanningen van de uitgever na een paar jaar eindelijk een succes wordt. Of een auteur die onderdeel uitmaakt van een team en aan een onderwijsmethode heeft meegeschreven, en overstapt en zijn werk meeneemt naar een concurrerende uitgever. Dat verzwakt de positie van sterke merken waarin uitgevers veel tijd en geld investeren. En dan zou zich de niet te

rechtvaardigen discrepantie kunnen gaan voordoen dat het merk waaronder een uitgever een bepaalde methode op de markt brengt intact blijft en de onderliggende auteursrechtelijke aanspraken weer van eigenaar veranderen, een onwerkbaar situatie. Immers de uitgever kan niets zonder het werk, de maker niets zonder het merk.

Dit is niet alleen onrechtvaardig, maar zal ook geen stimulans zijn voor innovatie, terwijl dit juist een van de achterliggende motivaties is van het voorstel. Een uitgever zal minder bereid zijn om in nieuwe producten te investeren, indien hij niet de zekerheid heeft de exploitatie voor langere tijd exclusief te kunnen uitvoeren en zijn investeringen terug te verdienen.

Het voorstel is dan ook funest voor de innovatie en de exploitatie van veel werken in de branche, met name voor online, en zal een negatieve invloed hebben op de omzet van uitgevers die thans reeds in een zeer lastige markt opereren en significante investeringen in hun IT platformen moeten doen om hun marktpositie te handhaven.

Hoofddregel is dat de auteur straks een overeenkomst na vijf jaar op kan zeggen. Ook voor de auteur die wil blijven kan dit moment en deze mogelijkheid worden aangegrepen om opnieuw te onderhandelen over de inhoud van het oorspronkelijke contract. Zeker bij projecten waar met bijdragen van vele verschillende makers is gewerkt, kan dit tot een enorme administratieve rompslomp leiden. In de toelichting bij het wetsvoorstel wordt overigens opgemerkt dat nu de exploitatie van het geheel aan de makers gezamenlijk toekomt (artikel 26 Aw. Jo. Artikel 3:166 BW), gebruikmaking van de opzegmogelijkheid in beginsel ook alleen zou kunnen indien dit de instemming van alle betrokkenen heeft. Deze lezing van de bewuste artikelen vindt geen algemene instemming in het auteursrechtveld. Zij zou ook tot het effect kunnen leiden dat de uitgever op een heel eenvoudige manier de regeling kan omzeilen. De uitgever kan immers bij een project met vele schrijvers, een van de schrijvers (van een heel beperkt gedeelte) in dienst kunnen nemen, aldus het werkgeversauteursrecht verwervend, en elke opzegging van wie dan ook frustreren?

Het voorstel heeft dus grote financiële consequenties, maar regelt verder niets over een compensatie voor de door de uitgeverij gedane inspanningen. Het voorontwerp lijkt alleen oog te hebben voor een sterkere positie van de auteur, zonder daarbij stil te staan wat de gevolgen zijn van een daarmee gepaard gaande zwakkere positie van de uitgever voor innovatie, de kenniseconomie en het aanbod van content in zijn algemeenheid.

De bepaling heeft dan ook nadelige gevolgen voor de kwaliteit en volledigheid van werken.

De waarde van een verzamelwerk verdwijnt, als de verschillende bijdragen op verschillende momenten kunnen worden opgezegd, en er geen zekerheid is om een bundel na vijf jaar nog volledig uit te geven. Uitgevers die een compleet en actueel aanbod aan hun afnemers hebben toegezegd, komen in de problemen als die volledigheid niet meer gegarandeerd kan worden.

Ook voor digitale archieven kan het ongewenste effecten hebben als auteurs de mogelijkheid hebben om na vijf jaar de licentieovereenkomst op te zeggen. Daarmee zou historische informatie verdwijnen voor de gebruiker.

Een ander punt is dat in het licht van de digitale informatievoorziening doorverwijzingen naar andere teksten hun waarde verliezen als wordt verwezen naar verwijderde content waarvan de licentie is opgezegd. Ook in dat opzicht draagt het voorontwerp niet bij aan innovatie.

De mogelijkheid van opzegging om de vijf jaar heeft niet alleen gevolgen voor de relatie tussen auteur en uitgever, maar ook voor de afspraken die een uitgever met derden maakt. Denk bijvoorbeeld aan afspraken die een uitgever maakt met film- theater en musicalproducenten, merchandiseproducenten, theaterproducenten, buitenlandse uitgevers, luisterboekproducenten, ICT-bedrijven etc. Die afspraken duren over het algemeen langer dan vijf jaar, en zullen dus ook beïnvloed worden door deze bepaling. Nemen we het voorbeeld van de vertaling. Een uitgever heeft een licentieovereenkomst met een auteur voor tien jaar. In de overeenkomst is bepaald dat het de uitgever is die vertaalrechten verleent. Na vier jaar lukt het de uitgever een vertaling in het Engels te realiseren. Hij sluit een sublicentieovereenkomst af voor zes jaar (immers de resterende looptijd van het onderliggende werk). Plotseling zegt de auteur op, onder verwijzing naar zijn recht onder artikel 25b van het wetsvoorstel. De uitgever dient dan noodgedwongen wanprestatie te plegen richting zijn Engelse of Amerikaanse contractspartij, hetgeen hem schadeplichtig maakt, waardoor de financiële continuïteit van het gehele project gevaar gaat lopen. Ook verlenen wetenschappelijke uitgevers langlopende licenties aan bibliotheken. Of wat te denken van online databases die aan advocatenkantoren worden verkocht. Al deze derde partijen zullen ook benadeeld worden indien de beschikbaarheid van de gelicentieerde content door de uitgever niet voor langer dan vijf jaar kan worden gegarandeerd. Ook dan kan de bizarre situatie zich voordoen dat bijvoorbeeld een advocatenkantoor dat een abonnement heeft op een online-databank plotseling haar rechten kwijt raakt omdat ergens een auteur heeft opgezegd. Terwijl een advocatenkantoor dat uitsluitend gebruik maakt van boeken rustig haar papieren exemplaar kan blijven raadplegen. Op die manier remt het wetsvoorstel innovatie eerder dan dat zij ze bevordert.

De literaire modelcontracten bevatten duidelijke beëindigingsgronden voor de auteur, die rekening houden met de inspanningen die een uitgever heeft verricht.

De periode waarin een uitgever zijn investeringen in auteur en product kan terugverdienen wordt veel korter door dit voorstel. Dit kan niet allemaal worden doorberekend in de verkoopprijs. De kosten zullen dus lager moeten worden, waaronder ook het honorarium van de auteur. En omdat de content maar tijdelijk beschikbaar is, neemt de financiële waarde ook af. Ook dit heeft negatieve gevolgen voor de beloning van de maker. De bepaling schiet dus uiteindelijk zijn doel voorbij. Ook SEO wijst op deze mogelijke ontwikkeling in het hierboven aangehaalde onderzoek. Het evenwicht dat deze bepaling beoogt aan te brengen tussen maker en exploitant, wordt juist ernstig verstoord. Het NUV ontraadt deze bepaling dan ook ten zeerste.

De opzegtermijn van zes maanden bij een dergelijke korte licentieperiode brengt de uitgever nog verder in het nauw. Een uitgever die een langlopende licentie afsluit in anticipatie op pas ver in de toekomst liggende inkomsten, kan plotseling geconfronteerd worden met een korte tijdsspanne van slechts zes maanden om zijn plannen bij te stellen. Een uitgever echter, zeker waar het gaat bij langdurige projecten, plant in de regel meer dan een jaar vooruit.

Recht op billijke vergoeding (artikel 25c Aw)

Het voorontwerp introduceert een recht op een billijke vergoeding voor het verlenen van een exclusieve licentie voor het geheel of een gedeelte van het auteursrecht. Die vergoeding wordt slechts geacht billijk te zijn als de hoogte ervan is vastgesteld door de minister van OCW na overleg met de minister van Justitie. Het wetsvoorstel is hier onduidelijk. Is het daadwerkelijk de bedoeling dat een vergoeding pas billijk is indien de Minister dit heeft vastgesteld? Is daarbuiten dan toch ook een billijke vergoeding mogelijk en zo ja, hoe wordt die dan bepaald en door wie? Het NUV wil hier nogmaals wijzen op de diversiteit van de uitgeefpraktijk: er zijn vele variaties van samenwerking tussen een uitgever en een maker, die zich ook uit in de vergoeding voor de maker. Zo zal de vergoeding bij meerdere auteurs moeten worden verdeeld over meerdere rechthebbenden, vaak naar

rato van ieders bijdrage, waardoor die vergoeding lager kan uitvallen dan als er slechts een auteur is. Een bestsellerauteur zal eerder een hogere royalty ontvangen dan een onbekende beginnende auteur. Ook kan er sprake zijn van een wetenschappelijke auteur die reeds een salaris ontvangt en qua inkomsten niet afhankelijk is van de auteursrechtvergoeding voor zijn werk, maar juist zoveel mogelijk publiek als oogmerk heeft in het kader van het verspreiden van kennis en opdoen van naamsbekendheid. Een billijke vergoeding kan in de ogen van het NUV dan ook nul zijn.

En dan zijn er nog de auteurs die via open access hun werk ter beschikking willen stellen. Zij kiezen het platform van die uitgever die voor hen het meest opportuun is en betalen daar in de praktijk ook regelmatig voor. Ziet de billijkheidsbepaling in een dergelijk geval ook op een vergoeding voor de uitgever, of kan wellicht de auteur met een beroep op artikel 25c in weerwil van de gemaakte afspraken toch een vergoeding van de uitgever vragen?

Er worden dus vele verschillende vergoedingsvormen en percentages afgesproken, afhankelijk van de vorm van exploitatie en van het type maker. Het bepalen van de vergoeding zou dan ook in eerste instantie vooral aan de markt zelf moeten worden overgelaten. Het is de vraag of de minister van OCW of Justitie over voldoende marktkennis beschikt om te kunnen bepalen wat een billijke vergoeding is. De minister gaat alleen tot vaststelling van de billijke vergoeding over, als organisaties van makers en exploitanten hierom gezamenlijk hebben verzocht en een gezamenlijk advies over de hoogte van de vergoeding hebben opgesteld.

In beginsel moet het bepalen van de licentievergoeding worden overgelaten aan de vrije markt en dus aan partijen zelf. Voor de literaire sector bestaan er bij wijze van uitzondering wel collectieve afspraken over royaltyperecentages. De Literaire Uitgeversgroep van de Groep Algemene Uitgevers van het NUV heeft al jaren met de VvL afspraken over wat redelijke en gangbare royaltyperecentages zijn in de toelichting van de literaire modelcontracten. De minimumvertaaltarieven zijn op last van de NMa drie jaar geleden noodgedwongen verwijderd, terwijl deze tarieven wel bijdroegen aan duidelijkheid voor vertaler én uitgever. Het NUV kan een wettelijke uitzondering voor het maken van dergelijke gezamenlijke en breed gedragen afspraken steunen, maar is van mening dat dit niet met het huidige voorgestelde artikel 25c wordt bewerkstelligd.

Volgens het consultatiedocument is de maatregel proportioneel omdat alleen indien daartoe aanleiding is en voldoende draagvlak bestaat, de minister overgaat tot het vaststellen van de billijke vergoeding. In de praktijk leidt deze bepaling tot een loze letter, omdat naar verwachting dergelijke verzoeken tot een vaststelling van een billijke vergoeding alleen voor uitzonderingsgevallen gezamenlijk zullen worden gedaan, en voor het overige het voornamelijk zal gaan om individuele gevallen waarin een individuele maker niet tevreden kan zijn over zijn licentievergoeding. De vraag is wie er in die gevallen bepaalt wat een billijke vergoeding is, en in hoeverre deze bepaling daadwerkelijk bijdraagt aan een verbetering van de positie van de maker. Daarnaast is het zeer de vraag of deze regeling de mededingingsrechtelijke toets wel zal kunnen doorstaan. Het adviseren over prijzen door (of namens) ondernemersverenigingen is immers niet toegestaan.

Disproportionaliteitsbeginsel (artikel 25d Aw)

Op grond van artikel 25d kan een auteur de rechter vragen om een hogere vergoeding als sprake is van een 'ernstige onevenredigheid in verhouding tot de opbrengst van de exploitatie van het werk'. Naast de mogelijkheid om zijn overeenkomst om de vijf jaar op te zeggen, en het recht op een billijke vergoeding, krijgt de auteur hiermee nog een middel in handen om eigenlijk hetzelfde doel te bereiken.

Voor de literaire sector en andere sectoren waar met royaltypcentages wordt gewerkt, is deze bepaling volstrekt overbodig. Door het afspreken van percentages van de opbrengst, profiteert een auteur mee als de opbrengst stijgt. Daarnaast worden in de literaire modelcontracten ook nog eens staffels afgesproken, waardoor de royalty hoger wordt naarmate de verkoop toeneemt. Een bestsellerbeding voegt daar niets aan toe. Ook in andere sectoren (afhankelijk van de markt en soort uitgave) komen dergelijke royaltyafspraken voor, daar is echter over het algemeen nog geen sprake van modelcontracten en wie bepaalt dan wat disproportioneel is en op welke manier?

Auteurs die een eenmalige vergoeding ontvangen, zullen niet altijd mee profiteren van een onverwacht succes. Het is echter de zeer vraag of dit altijd onterecht is. Juist in situaties waarin uitgevers een afkoopsom afspreken, zijn hogere verkoopcijfers niet specifiek toe te schrijven aan de inspanningen/bijdrage van de maker. En er lijkt weinig oog te zijn voor het risico dat een uitgever aangaat. Een auteur die een royaltystaffel afspreekt, verdient niets als zijn boek niet loopt, een auteur die een lumpsum ontvangt laat het risico aan de uitgever. Flopt de uitgave dan heeft de auteur het geld toch binnen.

In de praktijk leidt dit beginsel er toe dat een auteur kan terugkomen op eerder gemaakte en onder de huidige wet bindende afspraken (behoudens de mogelijkheden die het Burgerlijk Wetboek biedt ex onvoorziene omstandigheden en dwaling). Dit is onwenselijk en leidt tot onzekerheid in de relatie en kan de vertrouwensrelatie tussen de auteur en zijn uitgever aantasten. Bovendien doorbreekt dit voorstel het pacta sunt servanda principe. Het toekennen door de rechter van een hogere vergoeding aan een auteur dan oorspronkelijk tussen auteur en uitgever is overeengekomen, heeft tevens een negatieve invloed op de bedrijfsvoering van uitgevers, omdat in ieder geval de productiekosten voor de betreffende publicatie –achteraf- zullen stijgen. Dit betekent dat in gevallen een publicatie niet, of minder, rendabel kan zijn dan oorspronkelijk gepland. In zo'n geval zal de publicatie mogelijk worden gestaakt of zelfs niet eens aangevangen. Dit betekent overigens dat de auteur op dat moment überhaupt geen inkomsten meer ontvangt uit de exploitatie van zijn werk (zie hier ook het Duitse voorbeeld van het lot van de bellettrievertalers). Dit is een serieuze bedreiging voor een efficiënte bedrijfsvoering door de onderneming.

Non-usus beginsel (artikel 25e Aw)

Veel boekenuitgevers sluiten contracten af waarin een bepaling is opgenomen over de situatie dat een werk na een bepaalde periode door omstandigheden die aan de uitgever zijn toe te schrijven niet (meer) wordt geëxploiteerd. De overeenkomst kan dan onder de afgesproken voorwaarden worden beëindigd. Bij dagblad- en tijdschriftuitgevers worden dergelijke bepalingen over het algemeen niet afgesproken.

De voorwaarden dat de exploitanten het werk 'niet binnen een redelijke termijn exploiteert' of 'niet langer in voldoende mate exploiteert' zijn zeer arbitrair te noemen en kunnen ook weer leiden tot grote rechtsonzekerheid. In de praktijk wordt vaak invulling gegeven aan deze voorwaarden, maar die kunnen per contract en per sector verschillen. Wie bepaalt in het geval het voorontwerp wet wordt wanneer hier sprake van is? Wat redelijk is kan van geval tot geval verschillen.

Er bestaan op zich geen bezwaren tegen de intentie van deze bepaling, maar wel tegen het gebruik van de open normen. Gezien de variëteit is het onmogelijk om deze normen nader in wetgeving vast te leggen. Het NUV geeft dan ook de voorkeur om het non-usus beginsel niet nader in wetgeving uit te werken, maar over te laten aan de praktijk en waar mogelijk in modelcontracten op te nemen en op jurisprudentie te vertrouwen.

Toekomstige werken en onredelijke bedingen (artikel 25f)

Het komt voor dat uitgevers afspraken met auteurs maken over toekomstige werken. Hierbij moet niet zozeer gedacht worden aan een optie op een nieuw boek (komt in de praktijk nauwelijks voor), maar eerder aan afspraken met wetenschappelijke- en vakauteurs die regelmatig bijdragen aan publicaties die continu geactualiseerd worden. Deze overeenkomsten betreffen per definitie afspraken over toekomstige werken. Dit betreft dan altijd wel een specifiek deel van een publicatie en bijvoorbeeld een specifiek juridisch of fiscaal vakgebied – en is aldus niet van toepassing op andere werken van de auteur. In de meeste gevallen beslist de auteur zelf wanneer het tijd is om een deel van het werk te actualiseren. Dergelijke overeenkomsten worden veelal voor onbepaalde tijd aangegaan. Deze kennen wel een opzegtermijn voor beide partijen, die is echter vrij lang om de uitgever in staat te stellen een vervangende auteur te vinden en om de auteur in staat te stellen een vervangende exploitant te vinden. Voor educatieve uitgevers is het van groot belang met een auteursteam met eenzelfde samenstelling gedurende het lange ontwikkeltraject voor educatieve methoden voor de gehele basisschool of het voortgezet onderwijs te werken. Een beëindiging van dergelijke overeenkomsten tast het recht van de uitgever om reeds aangevangen exploitatievormen van het werk te kunnen voortzetten, niet aan. De vraag is wanneer deze afspraken als onredelijk kunnen worden beschouwd. Dat zal weer van geval tot geval moeten worden bekeken, en daarmee lijkt deze bepaling weinig toegevoegde waarde te hebben voor de positie van de auteur.

Artikel 25f lid 2 betreft evident onredelijke bezwarende bedingen. Het NUV vraagt zich af wat deze bepaling toevoegt aan de reeds bestaande bescherming tegen onredelijke bezwarende bedingen in het Burgerlijk Wetboek, zie hierboven.

Overgangsregime

Op deze plaats dient het overgangsregime aangestipt te worden zoals dat voorzien is in artikel III lid 2, dat de artikelen 25 d, e en f van overeenkomstige toepassing verklaart op overeenkomsten die voor de inwerkingtreding van de wet zijn gesloten. Een dergelijke bepaling lijkt een formeel sluitstuk van een wetsvoorstel, maar betekent in de praktijk dat uitgevers nu al rekening moeten gaan houden met het eventueel invoeren van de gewijzigde wet. Immers alsdan zullen de bepalingen rond met name disproportionaliteit en onredelijke bedingen ook van toepassing zijn op nu reeds geldende overeenkomsten. En dus moeten uitgevers nu al gaan bepalen wat men in de toekomst eventueel disproportioneel en onredelijk zou kunnen vinden?

Zowel in de onderliggende artikelen als in het artikel dat de overgang regelt wordt nergens aangegeven binnen welke termijn een maker zich kan beroepen op zijn rechten. Kan dit altijd? Kan dit ook nadat de looptijd van de overeenkomst in kwestie reeds is verstreken? Kan dat vijftig jaar na dato nog? Etc. etc. Hier lijken de praktische consequenties niet goed doordacht.

Geschillencommissie (artikel 25g)

In zijn algemeenheid zijn uitgevers geen voorstander van conflicten met hun auteurs, en lossen zij eventuele onenigheden graag in onderling overleg op, en gelukkig lukt dat doorgaans ook. Wat zou een geschillencommissie kunnen toevoegen aan deze situatie? Hoe laagdrempeliger een dergelijke commissie hoe beter het lijkt voor de auteur, maar toch kan ook hier de slang in de eigen staart bijten. Als in de praktijk blijkt dat de geschillencommissie vaak wordt geadieerd, ook met hele kleine meningsverschilletjes, dan zou dit tot een verslechtering van de verhoudingen tussen partijen kunnen

leiden, tot meer administratieve rompslomp en tot meer kopschuwheid van de uitgever. De vraag rijst wat een auteur daar mee opschiet. In de praktijk hebben auteurs en uitgevers goed contact met elkaar en zoals men in elke relatie wel eens een hobbel moet nemen, zo is dat ook in de relatie tussen auteur en uitgever. Er is geen sprake van een schreeuwend onrecht en het instellen van een geschillencommissie voor onze branche zou kunnen worden opgevat als een teken om dit soort zaken voortaan maar aan een derde voor te leggen.

Zeker wat betreft de commerciële afspraken tussen uitgevers en auteurs, ziet het NUV niet direct hoe een geschillencommissie hieraan een wezenlijke bijdrage zou kunnen leveren, en geeft de voorkeur aan marktwerking. Dergelijke commerciële afspraken zijn vaak vertrouwelijk en kunnen dan aan de hand van een uitspraak van de commissie op straat komen te liggen. Hetgeen tot gevolg heeft dat het enkele dreigen met de commissie de uitgever al onevenredig onder druk kan zetten.

Komt er dan toch een commissie, dan dient die natuurlijk te bestaan uit mensen met kennis van de betreffende sector/markt en zou de samenstelling dus per kwestie anders moeten zijn.

Dwingend recht (artikel 25h)

De nieuwe bepalingen zijn ook van toepassing op werk dat wordt uitgegeven door buitenlandse uitgevers in Nederland, die daar dus mee zullen gaan stoppen, daarmee hebben zij impact op uitgeefmodellen wereldwijd.

III. Europese wetgeving

Met name de bepaling dat een licentie om de vijf jaar kan worden opgezegd, is een bepaling die voor zover ons bekend niet in andere landen voorkomt. Niet valt in te zien waarom Nederland hier Europees gezien uit de pas moet gaan lopen. Zeker op het gebied van internationale publicaties en internationale uitgevers die in Nederland zijn gevestigd, zal het voorontwerp nadelige gevolgen hebben. Terwijl men in Europa doende is de verschillen tussen de verschillende lidstaten op allerlei terrein, maar zeker ook op het gebied van regelingen van het auteursrecht te harmoniseren, kiest Nederland voor een isolationistische koers, de tijdgeest eist haar tol.

IV. Tot slot

Het NUV wil graag meedenken over de wijze waarop het auteursrecht, mede in het licht van de digitale ontwikkelingen en het stimuleren van de innovatie, het beste zou kunnen worden geregeld met het oog op de belangen van auteur én uitgever. Het huidige voorontwerp schiet zijn doel echter voorbij. Allereerst lijkt te worden uitgegaan van de verkeerde veronderstelling. Er is geen sprake van een structureel zwakkere positie van de auteur ten opzichte van de uitgever. Al eerder is genoemd dat het voorontwerp nadelige gevolgen kan hebben voor innovatie, kenniseconomie en het kunnen blijven aanbieden van een pluriform aanbod. Het lijkt er op dat multimediale en internationale projecten door dit wetsvoorstel eerder zullen worden belemmerd dan gestimuleerd. Minder goedlopende titels kunnen niet (of niet meer in voldoende mate) worden gecompenseerd worden met wel goedlopende titels. Het voorontwerp zal leiden tot terughoudendheid in uitgavenbeleid, wat met name onbekende auteurs en debutanten zal duperen (en wie is er niet als debutant begonnen?). Dit zal leiden tot een verschraling van het culturele aanbod, zoals dat ook in Duitsland het gevolg is geweest. Daarnaast bevat het voorontwerp een aantal onwerkbare punten. Zo heeft het afschaffen van de mogelijkheid tot

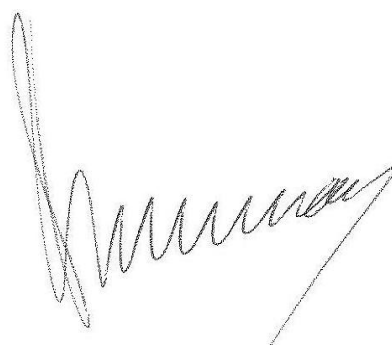
overdracht tijdens het leven van de maker voor bepaalde uitgaven van educatieve, wetenschappelijke, en vakuitgevers waarvoor nu overdracht wordt afgesproken, zeker in combinatie met de opzegbaarheid van de licentie elke vijf jaar ernstige gevolgen.

Het NUV roept u dan ook dringend op het huidige voorontwerp te heroverwegen, althans eerst nader onderzoek te doen naar de (economische en culturele) effecten van dit voorontwerp, voordat de Kamer zich hierover gaat buigen.

Met vriendelijke groet,

L.M.L.H.A. Hermans
voorzitter

G. Noorman
directeur